

Riktlinje för välfärdsteknik

Dokumenttyp: Riktlinje

Antaget av: Äldrenämnden 2023-04-27 §

Giltighetstid: Tills vidare <>

Diarienummer: ÄN 2023-277, SON 2023-456

Dokumentansvarig:

Adresserat till: Äldrenämnden samt Social- och omsorgsnämnden

Tidpunkt för aktualitetsprövning: Årlig aktualitetsprövning

Relaterade styrdokument: Inga

Sökord: trygghetsskapande teknik, välfärdsteknik

Innehåll

1 Inledning	5
2 Användandet av välfärdsteknik	5
2.1 Välfärdsteknik - definition	5
2.2 Styrdokument	5
2.3 Ansvar och befogenheter	5
2.4 Förutsättningar för användande av välfärdsteknik	6
2.6 Lagstiftning	7
2.7 Rättslig grund för personuppgiftsbehandling	8
2.8 Samtycke till användandet av välfärdsteknik	8
2.8.1 Beslutsoförmögna	8
2.8.2 Dokumentation av samtycke	9
3 Uppföljning	9

1 Inledning

Denna riktlinje syftar till att fastställa Social- och omsorgsnämndens samt Äldrenämndens ställningstaganden vad avser användandet av välfärdsteknik. Syftet är att ge stöd till kommunala och privata utförare i kommunen vid användande av välfärdsteknik. Det övergripande målet med riktlinjen är att säkerhetsställa att användande av välfärdsteknik bedrivs utifrån en gemensam systematik och i enlighet med gällande lagstiftning. Målgruppen för riktlinjen är medarbetare, chefer, verksamheter och utförare som använder sig av välfärdsteknik tillhandahållen genom social- och omsorgsförvaltningen.

2 Användandet av välfärdsteknik

2.1 Välfärdsteknik - definition

Välfärdsteknik är den fysiska och digitala teknik som används för att leverera välfärdstjänster. Det huvudsakliga syftet med denna teknik är att bidra till att bibehålla eller öka trygghet, aktivitet, delaktighet eller självständighet för de av kommunens invånare som har insatser från social- och omsorgsnämnden samt äldrenämnden. Exempel på välfärdsteknik kan vara digitala trygghetslarm, nattillsyn via kamera, olika typer av verktyg för kommunikation och gps-larm.

2.2 Styrdokument

Denna riktlinje behandlar de ställningstaganden som användande av välfärdsteknik tillhandahållen av social- och omsorgsförvaltningen utgår ifrån. Ställningstagandena ligger sedan till grund för olika *tillämpningsanvisningar*, *processer* och *rutiner* som reglerar det praktiska utvecklandet och användandet av välfärdsteknik och andra digitala välfärdstjänster. Strukturen för hur dessa upprättas, förvaltas och utvecklas följer förvaltningens ledningssystem i övrigt.

2.3 Ansvar och befogenheter

Nämndernas ansvar

Social- och omsorgsnämnden samt Äldrenämnden ansvarar för principiella vägval avseende användandet av välfärdsteknik, i första hand genom denna riktlinje.

Förvaltningens ansvar

Social- och omsorgsdirektören har i uppdrag att ta fram och vid behov revidera tillämpningsanvisningar för välfärdsteknik.

Social- och omsorgsförvaltningen dokumenterar i den enskildes journal utifrån gällande styrdokument.

Kommunala och privata utförares ansvar:

Ansvarar för att bedöma om den enskildes behov kan tillgodoses med hjälp av välfärdsteknik.

Ansvarar för att utreda om välfärdsteknik är lämplig för den enskilde och dokumentera detta enligt gällande styrdokument.

Ansvarar för att genomföra utredning gällande samtycke från den enskilde görs och dokumenteras enligt gällande styrdokument.

Ansvarar för följa upp och utvärdera insatser kopplade till välfärdsteknik.

Ansvarar för att rutiner gällande tilldelande av välfärdsteknik, rutiner för driftstopp och rutiner för tekniska problem finns och är kända i verksamheten.

Ansvarar för tilldelning och avslutande av behörigheter görs på korrekt sätt till rätt medarbetare.

Ansvarar för att genomföra och dokumentera loggkontroller enligt gällande styrdokument.

Utföraren ansvarar för att medarbetare som hanterar välfärdsteknik har erforderlig kunskap och utbildning.

Ansvarar för att välfärdsteknik inte används innan fullständig installation och funktionskontroll genomförts.

2.4 Förutsättningar för användande av välfärdsteknik

Linköpings kommun har sedan tidigare beslutat att vård och omsorg ska erbjudas utifrån ett arbetssätt grundat i IBIC, *individens behov i centrum*. IBIC är ett behovsinriktat och systematiskt arbetssätt för verksamheter som arbetar med vuxna personer oavsett ålder eller funktionsnedsättning utifrån socialtjänstlagen och lag om stöd och service till vissa funktionshindrade. Syftet med arbetssättet är bland annat att ge ökad rättssäkerhet genom en likvärdig hantering av ansökan, utredning, planering och uppföljning, organisering och resursplanering utifrån behov samt uppföljning på individnivå.

Grundprincipen är att det är personens behov som styr vilka insatser som ska erbjudas och hur de ska utformas, oavsett om det rör sig om traditionella insatser eller insatser som genomförs med stöd av välfärdsteknik. Om individens behov bedöms mötas bäst genom insatser som genomförs med stöd av trygghetsskapande teknik är det följaktligen dessa som ska erbjudas.

Kartläggning och insatser dokumenteras utifrån lagkrav inom hälso- och sjukvården samt socialtjänsten. Utifrån valda problemställningar och insatser sker löpande uppföljning.

I de fall det saknas ett tydlig regelverk för att göra rättsliga bedömningar ska det, om och när sådant behov finns, dels göras en jämförelsen mellan välfärdstekniska lösningar, dels mellan den mest lämpliga av dessa lösningar och dess icke-digitala motsvarighet, det vill säga vad tekniken motsvarar i traditionell verksamhet, utifrån gällande styrdokument. Ibland kan välfärdstekniken tydligt jämföras med en verksamhetsprocess eller tidigare manuellt utförd insats, men i andra situationer kan en motsvarande lösning vara svårare att identifiera. Det är viktigt att göra en sådan jämförelse för att säkerställa att användningen av välfärdsteknik uppfyller gällande lagkrav och kraven i kommunens ledningssystem för informationssäkerhet, men även för att inte i onödan ställa andra typer av krav på insatsen än vad som har gällt tidigare.

De legala förutsättningar som reglerar användningen av välfärdsteknik beskrivs nedan. Det bör noteras att såväl lagstiftning som vägledande praxis ändras kontinuerligt. I vissa fall finns inte tydliga juridiska svar. De principer som då ska användas ska ta sin utgångspunkt i denna riktlinje.

2.5 Ändamålsbegränsning

Vid användning av välfärdsteknik är det mycket viktigt att de tekniklösningar som används endast används för de ändamål som har beslutats om, och att det inte sker någon ändamålsglidning. För att säkerställa att tekniken endast används till det tilltänkta ändamålet ska uppföljning av detta ske regelbundet. Den enskildes beslutade insatser och genomförandeplan följs upp en gång per år eller vid förändrade behov utifrån IBIC. Flera av de välfärdstekniska lösningarna kan ha mer än ett användningsområde och användning kan fylla flera olika syften för den enskilde. Det är dock avgörande att varje nytt användningsområde och ändamål, genomgår en självständig bedömning och prövas utifrån de rättsliga och andra förutsättningar som finns.

Samtlig välfärdsteknik som i sitt användande behandlar personuppgifter ska vara registrerad i kommunens register över personuppgiftsbehandlingar. I de flesta fall behöver även en konsekvensbedömning göras och hållas aktuell.

För sådan välfärdsteknik som omfattas av direktivet kring Informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster ska det särskilda regelverket följas.

2.6 Lagstiftning

Förutom riktlinjen ska samtliga gällande lagar, förordningar, föreskrifter och riktlinjer i vård- och omsorgsarbetet följas. I Linköpings kommun kommer välfärdsteknik främst att användas i utförandet av omvårdnad enligt socialtjänstlagen, men det finns även andra lagar, förordningar, föreskrifter och riktlinjer som behöver beaktas och som användandet kan utgå ifrån eller påverkas av. De lagar, förordningar och föreskrifter som främst åsyftas är:

- Regeringsformen
- Hälso- och sjukvårdslagen
- Patientlagen
- Socialtjänstlag
- Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade
- Patientdatalagen
- Lag om sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation
- Lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten och dess förordning
- Dataskyddsförordningen (GDPR)
- Lag med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning
- Kamerabevakningslagen

- Socialstyrelsens föreskrifter om personuppgiftsbehandling/dokumentation inom hälso- och sjukvården HSLF-FS 2016:40 respektive SOSFS 2014:5
- Offentlighets- och sekretesslagen
- Kommunallagen
- Lag om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster

2.7 Rättslig grund för personuppgiftsbehandling

Dataskyddsförordningen kräver att det finns en rättslig grund för att få behandla personuppgifter. Den rättsliga grunden för personuppgiftsbehandling vid användandet av välfärdsteknik är *allmänt intresse*, eftersom personuppgiftsbehandlingen utgör utförande av obligatoriska uppgifter som ålagts Linköpings kommun i genomförandet av myndighetsutövning (vid insatser enligt socialtjänstlagen) samt som vårdgivare (vid insatser enligt hälso- och sjukvårdslagen).

2.8 Säkerställande av samhällsviktiga tjänster enligt

Välfärdsteknik inom vård och omsorgsområdet är i vissa fall att betrakta som en sådan samhällsviktig tjänst där det ställs särskilda krav på kommunen för att upprätthålla informationssäkerheten i verksamheten. Det innebär att kommunen, såsom leverantör av samhällsviktig tjänst, ansvarar för att säkerställa att nätverk och informationssystem uppnår en tillräcklig tillförlitlighet. Detta ska ske genom bl.a. genomförande och årlig aktualitetsprövning av riskanalyser samt genom att införa åtgärder för att hantera risker som hotar säkerheten i nätverk och informationssystem. Kommunen ska vidare vidta åtgärder för att förebygga och minimera verkningar av informationssäkerhetsincidenter som påverkar nätverk eller informationssystem. Hur detta närmare ska genomföras framgår av tillämpningsanvisningar på området.

2.9 Samtycke till användandet av välfärdsteknik

I likhet med vad som har konstaterats ovan är grundprincipen för de insatser som ges att trygghetsskapande teknik alltid ska erbjudas om den är tillgänglig och lämplig utifrån den enskildes behov. Hälso- och sjukvård samt socialtjänst bygger dock på samtycke från brukaren, med undantag för de situationer när tvångslagstiftning är tillämplig. Begreppet samtycke innebär frivillig, särskild och otvetydig viljeyttring genom vilken en person som tillfrågats om något, efter att ha fått information, godtar det frågan gäller. Samtycke kan vara *uttryckligt* (det vill säga skriftligt, muntligt eller tydligt signalerat alternativt tydlig kommunicerat), *konkludent* (den enskilde agerar så att hen visar att samtycke ges) eller *presumerat* (insatsen bedöms vara förenlig med den enskildes vilja).

En person kan när som helst återkalla sitt samtycke. Detta innebär att brukaren har rätt att tacka nej till den vård och omsorg som erbjuds, vilket även innefattar användandet av välfärdsteknik. Om den enskilde inte har förmågan att uttrycka sitt samtycke utan istället genom sin reaktion visar hur insatsen eller dess innehåll upplevs ska detta vara vägledande. Det är med andra ord inte tillåtet att använda välfärdsteknik mot brukarens uttryckliga vilja.

2.9.1 Beslutsförmögna

Brukare som har nedsatt beslutsförmåga har olika individuella förutsättningar och således skiljer sig deras förmåga att lämna samtycke till olika insatser åt. Informationen behöver utformas på ett lättförståeligt sätt beroende på vilken brukare det rör sig om. Den som ger informationen behöver aktivt sätta sig in i brukarens situation så att informationen kan ges utifrån brukarens förutsättningar och behov.

Gode män och förvaltare som i sitt uppdrag har "bevaka rätt" kan ge samtycke till välfärdsteknik. Om den enskilde motsätter sig detta, t.ex. den digitala tillsynen måste verksamheten utgå från den enskildes åsikt, oavsett om samtycke inhämtats från en god man eller förvaltare.

Även anhöriga kan ge samtycke till välfärdsteknik utifrån anhörigbehörighet (Föräldrabalken 17 kap.). Anhörigbehörigheten inträder om den enskilde inte själv bedöms kunna lämna samtycke och god man eller förvaltare med uppdrag att "bevaka rätt" inte finns. Hur detta ska genomföras och dokumenteras regleras i gällande styrdokument.

Om den enskilde motsätter sig den välfärdstekniken måste verksamheten utgå från den enskildes åsikt oavsett tidigare inhämtat samtycke från god man/förvaltare/anhörig.

2.9.2 Dokumentation av samtycke

Ett samtycke bör som regel anses utgöra en faktisk omständighet av betydelse som ska dokumenteras i personens journal enligt socialtjänstlagen 11 kap. 5 §. I

Hur välfärdstekniken ska användas dokumenteras i personens genomförandeplan enligt socialtjänstlagen eller vårdplan enligt hälso- och sjukvårdslagen.

3 Uppföljning

Social- och omsorgsförvaltningen följer upp riktlinjen i sin helhet årligen eller då behov uppstår, till exempel vid förändrad lagstiftning eller prejudicerande domar.